

XX ASR 20-30 YILLARIDA TARIX FANI VA UNING MAZMUNI

Sharipova Surayyo Obidxon qizi.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand

Davlat universiteti, Tarix fakulteti,

Tarix(mamlakatlar va yo'nalishlar bo'yicha)

yo'nalishi, 1- kurs magistri

ANNOTATSIYA: Ushbu tezisda XX asrning 20-30-yillarida tarix fanining shakllanishi, mazmuni, ilmiy asoslari, hamda sovet ideologiyasining ta'siri ostida rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mazkur davrda tarixiy tadqiqotlarning asosiy yo'nalishlari, jamiyatdagi ahamiyati va ularning natijalari o'rganiladi.

KALIT SO'ZLAR: XX asr, tarix fani, sovet davri, ilmiy tadqiqotlar, ideologiya, tarixshunoslik, jamiyat, tarix.

XX asrning 20-30-yillari tarix fanining shakllanishi va rivojlanishi jarayonida muhim burilish davri hisoblanadi. Ushbu davrda tarix fani nafaqat ilmiy tadqiqotlar sohasida, balki ijtimoiy va siyosiy jarayonlarda ham muhim ahamiyat kasb etgan. Bu davr tarix fanining mazmuni, shakllanish omillari, asosiy tadqiqot yo'nalishlari va sovet ideologiyasi ta'sirida qanchalik o'zgarganligini tahlil qilish uchun muhimdir.

XX Asrning 20-30-Yillari: Tarix Fanining Taraqqiyoti

Tarix fanining rivojlanish jarayoni uchta asosiy omil bilan bog'liq edi: ilmiy asoslarning mustahkamlanishi, siyosiy-ijtimoiy sharoit va ideologik ta'sir. Bu omillar birgalikda tarix fanining shakllanishiga ta'sir ko'rsatdi va uni qattiq nazorat ostida rivojlanishga majbur qildi.

Ilmiy Asoslar va Tarixiy Metodologiya: XX asrning boshlarida tarixshunoslik, avvalo, ilmiy tadqiqotlarning metodologik asoslarini shakllantirishga e'tibor qaratdi. Germaniya, Angliya va Fransiya tarixshunoslik maktablari tomonidan ishlab chiqilgan ilmiy yondashuvlar sovet tarixshunosligiga ham ta'sir ko'rsatdi. Shunga qaramay, Sovet Ittifoqida tarix fani ko'proq marksistik-leninistik nazariyaga asoslandi. Marksizm tarixni sinflar kurashi nuqtai nazaridan tahlil qilishni taklif qildi. Bu uslub XX asrning 20-yillarida sovet tarixshunoslik maktabining asosi sifatida qabul qilindi. Ayni paytda tarixiy jarayonlarning iqtisodiy va ijtimoiy omillari ustuvor ahamiyatga ega bo'ldi.

Siyosiy-Ijtimoiy Sharoit

1917-yilgi Oktyabr inqilobidan so'ng tarix fani yangi siyosiy tartiblarni qo'llab-quvvatlash vositasi sifatida ishlatildi. Sovet hukumati tarixni jamiyatni birlashtirish va yangi mafkurani shakllantirish uchun kuchli vosita sifatida ko'rdi. Shu sababli, tarixchilar siyosiy talablar asosida tadqiqotlar olib borishga majbur bo'ldilar. 1920-yillarda tarixiy tadqiqotlar ilmiy erkinlikka ega bo'lgan bo'lsa-da, 1930-yillarga kelib bu erkinlik sezilarli darajada cheklab qo'yildi. Stalin hokimiyatga kelishi bilan tarix faniga qattiq nazorat o'rnatildi. Tarixiy faktlarni siyosiy maqsadlarda qayta talqin qilish amaliyoti keng tarqaldi.

Sovet Ideologiyasining Ta'siri: 20-30-yillarda sovet tarixshunosligi to'liq ideologiyaga bo'ysundirildi. Tarix fani sinfiy yondashuv asosida qayta shakllantirildi va sovet mafkurasini targ'ib qilish vositasiga aylantirildi. Bu davrda ko'plab tarixchilar repressiyaga uchradi yoki o'z ilmiy faoliyatidan chetlashtirildi.

Tarixiy Tadqiqotlar Yo'nalishlari

XX asrning 20-30-yillarida tarix fanida quyidagi asosiy yo'nalishlar rivojlandi:

1. Inqiloblar tarixi: 1917-yilgi Oktyabr inqilobi va uning natijalari haqida keng ko'lamli tadqiqotlar olib borildi. Bu mavzu sovet mafkurasining asosiy qismini tashkil etgan.

2. Mehnatkash sinflar tarixi: Ishchilar va dehqonlarning sinfiy kurashi markaziy mavzulardan biri bo'ldi.

3. Sovet Ittifoqi tarixining shakllanishi: Bu yo'nalishda sovet davlatining tashkil topishi va uning rivojlanish yo'li bo'yicha tadqiqotlar olib borildi.

4. Madaniyat va ma'rifati tarixi: Sovet madaniyati va ma'rifati ham o'ziga xos tarzda tahlil qilindi.

Tarix Fanining O'ziga Xos Xususiyatlari: Bu davr tarix fanining asosiy xususiyatlaridan biri uning qattiq nazorat ostida rivojlanganligi edi. Tarixchilar siyosiy talablar va mafkuraviy cheklovlar doirasida ishlashga majbur edilar. Shu bilan birga, tarix fanining jamiyat hayotidagi o'rni oshib bordi.

Ijobiy Tomonlari: Tarixiy tadqiqotlarning tizimli asoslari yaratildi. Tarixning iqtisodiy va ijtimoiy omillari chuqur o'rganildi. Sovet jamiyatining ijtimoiy taraqqiyotiga oid tadqiqotlar kengaytirildi.

Salbiy Tomonlari

Ilmiy erkinlik cheklangan edi.

Mafkuraviy bosim tarixiy faktlarning talqinini buzishga olib keldi. Ko'plab olimlar repressiyaga uchradi va fan sohasida katta yo'qotishlarga sabab bo'ldi.

XX Asr Tarixshunosligi Va Uning Bugungi Ahamiyati

Bugungi kunda XX asrning 20-30-yillarida tarix fanining rivojlanishi biz uchun katta saboqlar beradi. Ushbu davr tarixshunosligi nafaqat o'z davri uchun, balki bugungi kun uchun ham muhim ahamiyatga ega. Bu davr tajribasi ilmiy erkinlikning ahamiyatini va mafkuraviy ta'sirning salbiy oqibatlarini chuqur anglash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Gurevich A.Ya. "Tarixshunoslik asoslari". Moskva: Nauka, 1972.

2. Pankratova A.M. "Sovet tarixshunosligi tarixi". Moskva: Nauka, 1964.
3. Shmidt S.O. "XX asrda tarix fani". Moskva: Vysshaya shkola, 1988.
4. Carr E.H. "What is History?". London: Macmillan, 1961.
5. Kuznetsov V.I. "Marksizm va tarixshunoslikning asosiy masalalari". Moskva: Progress, 1983.
6. Pokrovskiy M.N. "Tarixga marksistik yondashuv". Leningrad: Gosizdat, 1929.
7. Davies N. "Sovet Ittifoqi va uning tarixiy merosi". New York: Oxford University Press, 1996.
8. Solovyev S.M. "Rossiya tarixi asoslari". Sankt-Peterburg: Nauka, 1891.
9. Tarix Instituti. "Sovet Ittifoqi tarixiy tadqiqotlari to'plami". Moskva: Nauka, 1935.
10. Trotskiy L.D. "Oktyabr inqilobi tarixi". Moskva: Goslitizdat, 1924.
11. Istoriya SSSR jurnalining 20-30-yillardagi sonlari. Moskva: Nauka.